

Karen Johansen tale ved Dansk Kvindesamfunds fællesmøde

Taler

Karen Johansen
Formand for Dansk
Kvindesamfunds
Holstebroreds

Dato

30. juni 1916

Sted

Aarhus

Det er blevet mig overdraget at indlede en Forhandling om Emnet: „Kvinderne og de politiske Partier”. Da Tiden er meget knapt tilmaalt, skal jeg ikke komme ind paa noget Forsvar eller Angreb paa de politiske Partier, skønt der kunde være adskilligt at sige om den Ting; jeg vil gaa lige til Sagen og prøve at paavise, hvorledes Kvinder, der fuldt ud slutter sig til det Formaal D. Kv. har udtrykt i sine Loves § 1, under de nuværende Forhold kan udføre et Arbejde i de politiske Partier for at naa frem mod dette Maal samtidig med, at de virker for Løsningen af de andre Samfundsspørgsmaal, politisk Arbejde giver sig af med.

Det første Maal, D. K. har sat for sit Arbejde, er at udvikle og dygtiggøre Kvinder til den fuldtmyndige Borgers Ansvar og Arbejde. Kan vi enkelte Medlemmer i de politiske Partier udrette noget, der kan føre Kvinder nærmere dette Maal? En af de Ting, Kvinder saa vel som Mænd trænger til for at blive fuldmyndige Borgere, er Oplysning. Kan man faa en saadan i de politiske Partier? Hertil kan svares baade *ja og nej* - man kan faa Oplysning, men som Regel farvet af Partiopfattelsen; de Kvinder og Mænd, der udelukkende søger deres politiske Oplysning inden for et bestemt Parti og holder sig borte fra al anden Paavirkning, vil aldrig naa at blive fuldmyndige Borgere; vil man blive det, maa man søge andre Kilder til Oplysning. For os Kvinder kan D. K. blive og skulde det være en saadan Kilde; og de vaagne Kvinder, der staar i et Parti, gør D. K.s Arbejde ved i deres Parti at aabne Mænds og Kvinders Øjne for de Steder, hvor man kan faa ufarvet Oplysning. Netop i og indenfor Partiet er der en stor Arbejdsmark; der kan man komme til Kvinder, som aldrig af sig selv kommer til D. K. eller bryder sig om dets Formaal. Vi kan nemlig være sikre paa, at der nok skal komme Kvinder, mange Kvinder indenfor de forskellige Partier, selv om vi Medlemmer af D. K. af Frygt for at vore rene Hænder skal blive berørte af det Smuds, vi synes, der klæber ved alle Partier, holder os langt borte fra disse.

Vi udretter intet med at forarge os over, at Masser af Kvinder, der har staaet fuldstændig ligegyldige over for det politiske Oplysningsarbejde, D. K. hidtil har udført, melder sig ind i de politiske Partier. De gør det i alle Egne af Landet; vi maa regne dermed og handle derefter. Nøjes vi med at korse os over de slemme Partier, der indfanger de uvidende, som vi synes ligegyldige Kvinder, i deres Garn, men lader vi for Resten disse Kvinder skøtte sig selv, fører det meget let til, at Stemmeretten, der skulde være det bedste Vaaben i Kampen for at naa det Maal, § 1 opstiller, tværtimod kan komme til at hindre os i at naa dette Maal. Anderledes bliver det, hvis de Kvinder, der før de fik Stemmeret, i lige ringe Grad havde beskæftiget sig med Kvindesag og Politik, indenfor Partierne møder Kvinder og Mænd, der har Forstaaelse af og kæmper for Gennemførelsen af vort største Maal: Kvinders fulde Ligestilling med Mænd. Alle Vegne, hvor Kvinderne er, der skal vi være; for der skal Slaget staa. Derfor ønsker jeg, at enhver Kvinde, der forstaar, hvad der er Kvindesagens Kærne og Maal, maa kunne finde sin Plads inden for et af de politiske Partier, netop der tiltrænges hendes Arbejde, og netop der vil det kunne gøre Gavn.

Særlig naar det gælder D. K.s største Maal, er der Brug for os der. Skal vi naa til Kvinders fulde Ligestilling med Mænd i Familie, Samfund og Stat, maa der arbejdes derfor paa Tinge af Mænd og Kvinder, der er i Overensstemmelse med Dansk Kvindesamfunds Program. Hvordan skal vi faa den Slags Mænd og Kvinder valgt? Kun ved at faa Indflydelse paa, hvem der opstilles til Kandidater, og ved, at vi hver Gang, der foreligger et Lovforslag, der vedrører Mands og Kvindes indbyrdes og gensidige Forhold, hvad enten de er af økonomisk eller anden Art, sørger for, at den opstillede Kandidat eller Rigsdagsmand klart maa udtale sin Stilling til denne Sag, saa at han eller hun, naar det gælder, ikke vil komme i Modstrid med sit givne Ord. Adgang til Indflydelse paa Kandidatspørgsmaalet faar man, som Forholdene nu er, og det er de nuværende Forhold, vi maa gaa ud fra - hvis man enten staar i et Parti eller selv danner et Parti. De, der staar udenfor Partierne, faar ingen Indflydelse, da det udelukkende er de organiserede Partier, der opstiller Kandidaterne med rimelig Udsigt til at faa dem valgt. Er de først opstillede, har enhver udenfor Partierne naturligvis frit Lov til at stemme paa dem, men Forholdene kan være saadan, at den Frihed er grumme lidet værd. I den sidste Menneskealder har D. K. haft ikke ringe Indflydelse paa Lovgivningen; hvad Indflydelse vi vil faa i den kommende Tid, vil afhænge af, hvordan vi forstaar at benytte Stemmeretten, men særlig af, om vi forstaar at gøre vor Indflydelse gældende, naar Kandidaterne til

Rigsdagsvalg opstilles. Naar det sker, maa vi være paa Pletten i Partierne og hævde vore Krav; gør vi det, er der al Sandsynlighed for, at der bliver taget Hensyn til dem. Det vil være saa sin Sag at afvise dem; man vil nemlig snart opdage, at selv om det store Flertal af Kvinder indenfor Partiet slet ikke af sig selv vil tænke paa at rejse Kravet: „lige Ret for Mand og Kvinde”, vil de føle sig i høj Grad brøstholdne, hvis det afvises; de vil føle det som en Haan, der vises dem, og det kan paa Valgdagen blive nok saa skæbnesvangert for Kandidaten. Derfor kan Betydningen af, at der indenfor hvert politisk Parti staar Kvinder, der er i fuld Overensstemmelse med D. K.s Program, og som kan og vil hævde det, ikke overvurderes. Ja bliver der sagt, det gælder de Kvinder, som kan tale og gøre deres Mening gældende - vi andre, som ikke formaar det, bliver kun som Brikker, der flyttes, uden at vi selv faar Indflydelse - vi maa holde os udenfor. Det lyder overbevisende, alligevel beror det paa en Misforstaaelse. Hvad Nytte vil den enkelte Kvinde kunne have af, at hun kan hævde sin Mening i et Parti, hvis hun staar alene med den - ingen som helst. Først i det Øjeblik, hun har en Flok bag sig, der slutter sig til og støtter hende, faar hendes Ord Magt ogsaa overfor dem, som paa Forhaand staar ligegyldige og uforstaaende. En Hær er lidet værd, naar den ingen General har til at føre sig, men en General uden Hær er slet intet værd.

Indtil det modsatte viser sig at være Tilfældet, tror jeg, at der er Plads indenfor Partierne til Arbejde for vor særlige Sag; af den Grund mener jeg, det er fejl at slaa ind paa ny uprøvede Veje, før det viser sig, de gamle er ufarbare. Men vi har jo ikke ønsket Del i vort Lands Styre alene for at faa det kunstige Skel mellem Mand og Kvinde slettet, men lige saa fuldt, fordi vi levende interesserer os for og er med i alle de andre Spørgsmaal og Forhold, som er afgørende for vort Folk og Land. Vi vil være med som Kvinder - give vort kvindelige Bidrag til Løsningen af Skole, Kirke, sociale Spørgsmaal, kort sagt være med i Arbejdet for at bygge hele vort Samfund, og jeg maa tilstaa, at det falder mig underligt, hvis det virkelig er saadan, at det store Flertal af de Kvinder, som har kæmpet for at faa politisk Borgerret, ikke har været saa meget med i det politiske Liv og Arbejde, at det véd, hvilket politisk Parti det hører til, naar det gælder Løsningen af disse store Spørgsmaal. Er man i et saadant Vilderede synes jeg, det maa blive meget vanskeligt at bruge sin Stemme; skulde de have Ret, der siger, at med Stemmeret følger Stemmepligt - en Paastand som jeg i Parantes sagt ikke kan godkende - saa vil Mennesker, der staar saaledes i politisk Henseende, ved hvert Valg komme i en grumme vanskelig, ja pinlig Stilling. Jeg kan forstaa, at de, der staar saadan, afholder sig fra at stemme; gør de ikke det, kan det grumme let ske, at det vil se

ud, som om de havde Ret, der advarede mod at give Kvinder Stemmeret, fordi de vilde bruge den efter den tilfældige, øjeblikkelige Sympati eller Antipati, de tilfældigvis føler, for den ene eller anden af dem, der bejler til Stemmerne.

Naturligvis véd jeg, at det, der afholder det store Flertal al politisk interesserede Kvinder fra at gaa ind i et Parti, er alle de uheldige Sider, Partierne har. Jeg indrømmer, der er uheldige Sider nok; der har det ene Parti just ikke meget at lade det andet høre. Hvordan kan man bekæmpe disse Fejl og store Mangler? Nogle mener, man skal prøve samme Middel som Lægen hos Holberg - slaa Patienten ihjel for at skille ham af med Feberen - det Middel er radikalt, men inden vi prøver det, maa vi være klare over, om vi har noget andet og bedre at sætte i Stedet. Desuden vil det være vanskeligt at faa Livet af en saa spillevende Patient; den ny Valglov har været meget styrkende for ham; saa længe den er til, kan vi være sikre paa, at Partierne vil leve i bedste Velgaaende, selv om vi nok saa meget ønsker Død og Fordømmelse over dem. Men kan vi ikke faa Livet af dem, maa vi se, om vi kan gøre dem bedre - det bliver en vanskelig - mange vil sige en umulig - Sag; ikke desmindre maa et Forsøg gøres. Af hvem? Naturligvis af Medlemmerne; ingen andre kan gøre noget. Det kan ikke nytte, man begynder paa det Stykke Arbejde udefra; det maa gøres indefra. De, der ønsker renere og bedre Forhold i vor Politik, maa gaa ind i de forskellige Partier for at være med i det Arbejde. Blandt andet maa vi arbejde paa at faa det frem i Forgrunden, der er fælles for os som danske Mennesker, alt det, som forbinder uden Hensyn til det Parti, vi hører til. I den Henseende har vi Kvinder Mulighed for at kunne faa en Særstilling - vi har noget, vi er fælles om, og som vi kan mødes i Kampen for uanset vort politiske Stade. Gennem vor særlige Forening D. K. kan vi selv søge og virke for hos andre at udbrede upartisk Oplysning om alle mulige Samfundsforhold og alle de Spørgsmaal, som vi skal være med til at afgøre ved vor Stemme, og som vi hver i vort Parti skal arbejde for at hæmme eller fremme Løsningen af. Jo bedre Dansk Kvindesamfund formaar at løse sin Opgave; at pege paa alt det, der er fælles for alle Kvinder, at oplyse alle de Spørgsmaal, den fuldmyndige Borger skal tage Stade til, jo bedre bliver vi enkelte Medlemmer udrustede til at gøre et Arbejde i Partierne i samme Retning. Det vil ikke føre til, at Partierne bliver afskaffede. Det tror jeg ikke nogen Sinde lader sig gøre, saa længe vi Mennesker er ufuldkomne Væsner. Paa mange Omraader vil altid Opfattelse staa mod Opfattelse; gennem Brydningen mellem de forskellige Opfattelser, vil de Samfundsforhold, som skal ordnes ved Lov, blive til; men ved Kampen for at faa det fælles frem, vil den Mistæneliggørelse og den Bitterhed, som altfor ofte fødes under Brydningen, kunne mildnes, saa den ikke kommer

til at skabe saa megen Ulykke, som den nu gør. Her haaber og tror jeg, at Kvinderne, hvis de lige saa lidt lader sig sluge helt som de vælger den fornemme fordømmende Tilskuers Rolle, skal have en Opgave; kan vi blot i nogen Grad opfylde den, vil Kvinders Stemmeret blive en Velsignelse. Jeg ser vel, vi vover meget ved Forsøget, men vi vover ikke mindre ved at undlade at gøre det.

I det foregaaende har jeg kun talt om, hvorledes Kvinder kan arbejde gennem de allerede bestaaende Partier - der er naturligvis ogsaa en anden Mulighed - Dannelsen af et helt nyt Parti - Kvindeparti - eller hvad man nu vil kalde det. Jeg forstaar grumme godt, at man kan ønske, der kunde blive et saadant Parti uden Fortid, hvor man kunde begynde paa bar Bund, og hvor man mulig kunde undgaa nogle af de værste Skær, hvorpaa man synes, de øvrige Partier er strandede. Naar jeg ikke kan være med til at ønske Fremkomsten af et saadant Parti, er det, fordi jeg tror, Nissen flytter med; de samme Brøst og Mangler, der gør de gamle Partier utiltalende, vil hurtig vise sig i det ny, særlig hvis det skulde faa Vind i Sejlene; de bunder i selve Menneskenaturen, som man ikke kommer fra ved blot at skifte Kjole. Noget andet er det, hvis det viser sig, at Vejen gennem de gamle Partier bliver ufremkommelig, da er det værd at tage Dannelsen af et nyt Parti under Overvejelse, ikke fordi et saadant Parti vil blive fri for Fejl og Mangler, men fordi man igennem det vil naa ganske bestemte Formaal, og saa kan der være Rimelighed i, at Folk, der er enige om disse Formaal, slutter sig sammen og danner Parti. Jeg tror imidlertid ikke, at det for Tiden er muligt at danne et saadant Parti, der giver Kvindesagen første Plads, og gøre Regning paa, at det vil samle synderlig mange Tilhængere; de fleste vil have ondt ved at indse Nødvendigheden af et saadant Skridt. Denne Nødvendighed indtræder først, hvis det skulde vise sig, at de bestaaende Partier skulde svige deres givne Løfter.

Jeg vil haabe, at De kan forstaa, hvorfor jeg mener, at det er baade bedst og klogest at slutte sig til et Parti, hvad enten det allerede er til eller mulig bliver til. Jeg indrømmer, at jeg ikke forstaar, hvorledes man, som Forholdene er, skal kunne udrette et egentlig tilsvarende Arbejde, naar man staar udenfor. Men da mange Kvinder har ondt ved at forsones sig med den Tanke, at de skal slutte sig til et Parti, vil det være meget glædeligt, om nogen kan vise, hvorledes man udenfor Partierne kan gøre et virkeligt Arbejde for at benytte den Ret, vi har vundet, til Gavn for Kvinderne og det hele Samfund. Jeg beder Dem lægge særlig Vægt paa Ordet Arbejde; det er ikke nok at staa udenfor og paavise alle mulige Fejl og Mangler ved Partierne og deres Arbejde. Det kan heller ikke nytte

at tale vidt og bredt om, hvor dejligt alt kunde blive, hvis vi levede under helt andre Forhold, f. Eks. hvis vi havde en hel anden Valg- og Afstemningsmaade. Vi maa have Oplysning om, hvorledes man tænker sig et planlagt, bevidst Arbejde udenfor Partierne under de Forhold, den ny Grundlov og Valglov giver, et Arbejde, der kan føre os hen mod, D. K.s Maal og hjælpe os til at blive medvirkende ved Løsningen af alle de mange Opgaver i vort Samfund. Kan en saadan Vej ikke paavises, indser jeg ikke, hvad Kvinderne opnaar ved at holde sig borte fra Partierne ud over Retten til at kritisere. Det er da ikke den, vi har kæmpet for at vinde; den havde vi i langt fuldere Maal, før vi fik Stemmeret, end vi har den nu; den Gang havde vor Kritik en særegen Vægt, fordi vi af andre blev holdt borte fra Indflydelse; anderledes hvis vi nu indskrænker os til Kritik, saa kommer vi let til al spille en ynkelig Rolle. Vi kommer til at ligne hin femte Broder i Æventyret, der sagde til sine virksomme Brødre, som higede efter at faa en Gerning gjort stor eller lille: Gør I, som I vil. Jeg skal ikke ligne jer; jeg stiller mig udenfor! Jeg vil ræsonnere over, hvad I udretter! Der er noget galt ved enhver Ting, det skal jeg pille ud og omtale, det er noget! Vel sagde Folk om ham: Ham er der bestemt noget ved! Han er et godt Hoved; men han gør ikke noget. Derved var han noget - ja, indtil hans Livs Resultat skulde gøres op, da viste det sig, at hans var intet - at den daarligste Mursten, hans ringeste Broder havde lavet, var mere værd end hans glimrende Kritik, der viste, hvorledes alt mulig ikke skulde være.

Dr. *Hedvig Reinhardt*, København: Lad os ikke blive som den femte Broder, lad os altid huske, at den mindste Sten, der føjes ind i Samfundets Bygning, er mere værd end den mest glimrende Kritik af det Arbejde, der udføres af andre.

Kvinderne har jo fra 1848 til nu været lukket ude fra vort Folks politiske Udvikling! Det var en Frist, som bortset fra den store Uretfærdighed, det var, maaske kunde have givet os Lejlighed til at faa et klarere Syn paa det politiske Liv. Men det har den vel næppe. Det var jo ogsaa lettere sagt end gjort. Vi stod jo ikke som *ledige* Tilskuere. Det har aldrig været nægtet Kvinderne at tage Del i Livets virkelige, daglige Arbejde, og deres Opgaver har vel kunnet optage, Tanker og Kræfter i fuldt saa høj Grad som Mændenes.

Og *havde* de saa Tid og Kræfter tilovers, saa maatte den Side af Sagen, at de stod som de tilsidesatte og udelukkede, først og fremmest optage dem: Vi kunde ikke sidde stille og vente paa at vor Myndiggørelse ved Lejlighed skulde falde os i Skødet. Vort Friheds- og Lighedstræ var endnu ikke *plantet*; og et langt og

trofast Arbejde har det kostet, naar det nu staar med Blomst og Frugt.

Men derfor er det ogsaa for mig utvivlsomt, at Kvinderne som Helhed den Dag i Dag er meget langt fra at se til Bunds i *Nutidens politiske Liv*. Det er en Svaghed, men det er ogsaa *en Styrke* eller kunde i alt Fald blive maaske deres allerstørste Styrke, hvis de ikke selv giver den til Pris.

For hvad er det for en Politik, vi i Øjeblikke fra saa mangfoldige Sider bliver hidset eller lokket ind i. Kan da nogen være blind for, at det politiske Liv, hvad dets ideelle Indhold angaar, i den sidste Menneskealder er gaaet ned ad Bakke med rivende Fart. I de første 30-40 Aar efter Mændenes Frigørelse, da kæmpede man for Idealer. Og selv om Striden mellem de forskellige Lejre kunde blive voldsom og bitter, saa var det dog et ærligt Had, den fostrede. Man mente ærlig og redeligt paa hver sin Side, at de andre var Fjender, ikke personlige Fjender, men hele Folkets Fjender, som man bekæmpede i den Sags Navn, man var fyldt og løftet af.

Nu - spiller man kun Fjender paa den politiske Scene, hvor Vælgerfolket er Publikum. Dér skælder man ganske vist hinanden Hæder og Ære fra paa særdeles ondartet Maade. Men naar Tæppet gaar ned, saa er den politiske Helt fidel Kammerat med Skurken, han lige har hugget sønder og sammen. Og i bedste Forstaaelse gaar man saa i Gang med Nutidens virkelige politiske Arbejde, som efter alt, hvad jeg kan se, er at handle og sjakre om Realiteterne, og da selvfølgelig ved denne Handel at søge at overliste og snyde hinanden efter bedste Evne. Noget nær som et Par fiffige Hestehandlere sig imellem.

Og her er der ikke Skygge af Brug for *Idealer*, tværtimod. Ved de Forhandlinger gælder det hurtigst muligt at faa enhver, som har en Snært af *den* Sygdom, læmpet udenfor Døren. Den Slags Folk er fortrinlige paa Scenen for det aabne Tæppe. Dér kan de slet ikke undværes. For saa langt er vi jo dog ikke naaet, at hele *Vælgerfolket* er blanket af for Idealer. Og det gælder selvfølgelig ikke alene Kvinderne, der findes Gudskelov ogsaa Mænd, som har en uovervindelig Trang til at tro paa deres Sags ideelle Maal og ideelle Ret. Og skal den Del af Vælgerfolket vindes, saa maa de i alt Fald somme Tider høre Folk, som taler i Idéernes Navn, og som mener, hvad de siger; saa kan Resten nok gøres af med Partibladenes Løgn og Forvanskning af alt, hvad Modstanderne Siger og gør.

Men til Arbejdet bag Kulisserne duer Idealisterne ikke. Vorherre bevares! dér er

saadan en Fyr jo i Stand til i en Haandevending at ødelægge Spillet for de virkelige Politikere, de, „der kender det virkelige praktiske Liv, hvor man sandelig ikke kommer nogen Vej med Idealer,“ som Melodien gaar.

Hvordan og hvorfor Udviklingen har taget den Retning, vilde det jo blive meget for langt at komme ind paa her, men et Hovedtræk kan der peges paa. Fra de store Principspørgsmaal, hvis Afgørelse virkelig kunde faa en mægtig Indflydelse paa hele Folkets Fremtid, og som netop derfor kunde skille Folket og paa begge Sider af Skillevæggen rejse en ideel Kamp, *fordi* man hver paa sin Side mente at kæmpe for hele Folket; fra disse store Idéer og Principper har Kampen mere og mere indsnævret sig til en Kamp om Sær- og Klasseinteresser, og det ofte meget egoistiske og materielle Særinteresser. Eller hvad der næsten er endnu værre, om en ren og skær politisk Magt. Og mens paa den ene Side tidnok snævre Særinteresser pyntes op med de store Idéer, som jo vel at mærke endnu findes paa Programmerne, saa sker det lige saa ofte paa den anden Side, at store og Vigtige, rent praktiske Spørgsmaal, som berører hele Folket paa det allernærmeste, bliver gjort til politiske Kastebolde mellem Partierne. Jeg mindes nok en af de smaa Episoder, som i sin Tid lukkede mine Øjne op for, hvad det hele politiske Væsen var blevet baade for en Forargelse og en Latterlighed. Det var, da der for adskillige Aar siden var et stort Møde af Underdommere fra hele Landet. Det var i en Tid, da Sikkerheden paa Veje o. s. v. var meget paa Tale: der havde været mange Overfald, flere Voldtægtshistorier m. m., og dette havde ført til, at der paa dette Møde af alle disse Folk, som selv sad midt i det praktiske Arbejde Landet rundt med at sørge for Folkets Sikkerhed, var stillet Forslag til en Resolution, hvor man vilde forlange mere Politi, og saa vidt jeg husker ogsaa ridende Politi. Saa staa afdøde Minister Krabbe op og erklærer, at det maatte han bestemt tale imod; denne Forsamling var aldeles ikke kompetent til at fatte Resolutionen i dette Spørgsmaal, for det var et *politisk* Spørgsmaal: Nu er det jo ikke saa rystende, at et enkelt Menneske kan blive forstyrret paa et saadant Punkt. Men det forfærdelige var, at alle disse Underdommere, hvis daglige, praktiske Virksomhed det hele drejede sig om, i alt Fald saa vidt det Referat, jeg læste, lod se, fuldstændig rolig lod sig den Salve byde. - Og af saadanne Eksempler kunde opregnes mange og endnu værre.

Og den Dans skal Kvinderne nu for enhver Pris jages ud i! - Man har ti Grunde for én for, at det er det første og ene fornødne. „Ligesom Mændene maatte begynde deres politiske Liv uden Forkundskaber, maa Kvinderne nu dristigt tage fat paa Politiken. Det er jo den eneste Maade, hvorpaa de kan lære Kunsten,

om de ikke forstaar den. - Nu, da Mændene saa smukt har vist dem Retfærdighed, maa de ikke skille sig ud og stille sig op som Mændenes Fjender o. s. v., o. s. v. - Selvfølgelig skal Kvinderne saa *indenfor* omskabe og forædle Politiken, som det saa smukt lyder, og det er jo ogsaa den eneste Maade, hvorpaa de kan dette og i det hele faa Indflydelse.”

Tror nu nogen virkelig, at Kvinderne, *indenfor Partierne* vil kunne gøre dette? Det var vidt forskellige Kaar Mændene havde, da de maatte gøre Springet ud i Politiken, vidt forskellige fra de Kaar, som nu bydes Kvinderne, naar de slippes ind i Partibaasene. Den Gang var der højt til Loftet og vidt til Væggen i Partilejrene, og Knaldpiskan kendte man saare lidt til. Hvor kunde ikke vidt forskellige og stærkt udprægede Personligheder gøre sig gældende indenfor samme Parti, og netop ved Personlighedens Styrke og Rigdom blive virkelige *Førere*, som Vælgerfolket frit og villigt fylkede sig om, og om hvem det politiske Liv groede frem, frodigt og mangfoldigt.

Men efterhaanden som Livet og Aanden døde ud eller fordærvedes, saa har til Gengæld *Organisationen*, hele det ydre Maskineri, udviklet sig mere og mere, er blevet fastere og fastere sammensvejet, og *Partidisciplinen*, denne Ørkenstirokko, er blevet mere og mere svidende, mere og mere hensynsløs. - Hvor er der nu Plads for Personligheder, for nogen original Tanke, for nogen individuel Befrugtning i Mændenes Politik? - Og her skulde Kvinderne kunne gøre *deres Særpræg* gældende! Kvinderne, der kommer, som de ny og uerfarne, og bestandig vil faa at høre, snart overlegent, snart velvilligt medlidende, at deres Forestillinger og Anskuelser jo er særdeles smukke og gode; men i Politikens svære Kunst betyder de desværre Nul og Nix. Den *praktiske* Politik maa de overlade til mere erfarne Folk. - Nej, De kan tro mig, Kvinderne faar sikkert Lov at sige pæne Ord til det rare Vælgerfolk, men reformere det virkelige politiske Spil, det faar de vist Lov at lade være med. Og hvordan vil det under disse Forhold gaa med Kvindernes *egen* Sag? Det Maal, som vi i Fjor slog fast som Dansk Kvindesamfunds første og vigtigste: Gennemførelsen af Kvindernes *fulde Ligestilling* overalt, det Maal skulde Kvinderne kunne naa ved at lade sig indrullere i Partiernes Rækker?

Tror man virkelig, at fordi vi har faaet Valgretten med alle *Partiers* Vilje, saa betyder det, at alle danske Mænd, eller blot Flertallet af dem, nu er rede og villige til overalt at dele den reelle Magt med Kvinderne? Lad os dog se os om i Livet. Paa Kontorer, i Forretninger, ja paa faa Undtagelser nær, overalt, hvor Mænd og

Kvinder arbejder sammen, har Mændene de overordnede Pladser, den højere Løn, den egentlige Magt. Tror De, at alle disse Mænd nu for Alvor tænker sig deres Sønner siddende paa de halve af de smaa Damers Plads, mens Kvinder i stort Antal byder i Mændenes Pladser?

Den Ting, at de politiske Partier har fundet det betimeligt og tilraadeligt at give Kvinder Valgret, hvor kan man tro, at det har kunnet omskabe hele den mandlige tankegang, hvor kan man tro det, og hvor kan man *forlange* det? Naar har man set, at de, der sad inde med gamle og fastslaaede Privilegier i Flok og Følge, har følt, at det var uretfærdigt, og frivilligt har kastet dem fra sig? Og hvor vil man finde et ældre og mere grundfæstet Privilegium end Mændenes?

Jeg mindes endnu fra mine unge Dage i den gamle Højreby, hvor pludselig en frisk Venstrevind havde givet sig til blæse, at der en skønne Dag Udsendtes en Adresse til Byens Kvinder, hvor de skulde skrive under paa, at de vilde have Valgret. Adressen kom bl. a. til en myndig Værtshusholder, som var ivrig Venstremand, og han kaldte derpaa sin Kone og Datter ind med de Ord: „Værsgod og skriv under; men det forstaar sig, skulde det blive til, at I faar Valgret, saa understaar I jer ikke at stemme.”

Ja, om end maaske under noget andre Former, saa kan man vist rolig gaa ud fra, at Flertallet af Mænd den Dag i Dag har samme rolige og frejdige Overbevisning om, at Kvindernes Valgret ikke vil berøve dem en Tøddel af deres virkelige Magt og Privilegium.

Og havde vi ikke før forstaaet dette, saa har vi jo haft det Held at faa Syn for Sagen. Spørg Norges Kvinder om *deres* Erfaringer i disse Aar; spørg dem, om de i dette Øjeblik mener, at de norske Mænd, den Gang det fuldtonende Ja for Kvindernes Valgret lød i Stortinget, egentlig drømte om at give selve Magten fra sig.

Men jeg gentager, hvor kunde man i Virkeligheden forlange noget saadant?

Men skønt vi er mange, der ser, hvor det bærer hen med Kvindernes og deres Sags Fremtid, hvis de under Nutidens politiske Forhold lader sig lænkebinde i Mændenes Partibaase, og skønt der er endnu flere, som *føler* det, men kun ikke kan klare Synet og navnlig ikke kan se Vej udenom, saa er der jo nu en formelig Klapjagt i Gang for med alle Midler at drive os lige lukt ind i Partierne. Der appelleres til Kvinderne som Vælgere paa enhver Maade, hvor man tror at kunne gøre Indtryk; til deres Stolthed, deres Pligtfølelse, o. s. v., o. s. v. - ja det er

jo endog gaaet saa vidt, at en Indsender i „Kvinden og Samfundet” mener det ikke er „fair” at blive udenfor Partierne.

Mod hvem det ikke er fair, siges ikke; men det er jo ikke svært at gætte. For er der noget, Partierne selv frygter mere end alt andet, saa er det jo de uafhængige, d. v. s. de uberegnelige Vælgere. Ti Gange hellere vil de se deres *Modparti* forøget med tusinder.

Og paa den Maade ligefrem suges Kvinderne ind i Hvirvlen, hvor jo ogsaa fremfor alt Agitationsmaskineriet har naaet en uhørt Fuldkommenhed og virker med overvældende Kraft. Til den anden Side ligger de ubanede Veje, de smalle ukendte Stier. Og skønt disse, og maaske *kun* disse fører ind i det virkelig frugtbare og frodige Fremtidsland, saa synes de i Øjeblikket for svære at finde. - „Hvor skal vi da hen? Hvad skal vi gøre? Skal vi sidde med Hænderne i Skødet Og lade vor Valgret ligge unyttet, som Børn, der skriger efter noget, de ikke ved, hvad de skal med, naar de har faaet det?”

Ja, for min Part synes jeg, at der er ti Veje for én udenom, og alle er de bedre, end at spærre sig selv inde i vor Tids Partipolitik. Desværre er der jo her ingen Mulighed for virkelig at komme nærmere ind paa disse Veje; det maa blive ganske antydningvis.

Jeg selv staar saadan, at som det er i Øjeblikket, vilde jeg overhovedet ikke afgive min Stemme, hvis det ikke, hvad jeg haaber, kan blive paa fuldstændig frie og uafhængige Personligheder, paa Kandidater, der er stillede paa samme Maade, som de, der ved Borgerrepræsentationsvalgene opstilles paa Liste D., og som først og fremmest forpligter sig til *aldrig* at binde sig til nogen af de Partigrupper, hvori alle de andre Borgerrepræsentanter jo, som bekendt, lykkelig og vel er anbragte. Og, som dernæst kun lover, i hver enkelt Sag, ligemeget af hvilket Parti, den støttes, at stemme efter sin bedste Indsigt og sin Samvittighed.

Jeg forstaar nu imidlertid, at foreløbig mange af dem der endnu tror, at det under Partistyret er Vælgerne, der regerer, svimler lidt ved Tanken om saa megen Frihed for dem, der skal repræsentere deres Ønsker og Forhaabninger.

Men der er jo ogsaa langt mindre radikale Standpunkter, som ogsaa stiller Kvinderne udenfor Partityranniet. Hvad hindrer os i til en Begyndelse selvstændigt at sørge for at sætte os ind i Sagerne. Prøv hver især at følge med,

hvad der foregaar.

Sky Partibladenes Referater, undtagen netop, hvis De en Gang imellem faar Lyst at sammenligne, hvad der virkelig er foregaaet med de forskellige Partireferater; jeg kan forsikre Dem om, at De meget sjældent vil kende det igen. Men vil De følge en Sag, som interesserer Dem, saa læs Rigsdagstidende, eller kan De ikke overkomme det, saa lad Dem i hvert Fald aldrig nøje med at følge den i ét Blad. Dansk Kvindesamfunds Medlemmer er jo stillet saa heldigt om vel muligt. Tænk, hvad det vil sige, at vi har en Organisation med Kredse Landet rundt, og med ubegrænset Mulighed for at danne flere. I hver Kreds kan jo Medlemmerne hver for sig og indbyrdes drøfte og sætte sig ind i de politiske Sager, saa det skulde gaa underlig til, hvis De ikke meget snart fik mere virkelig Indsigt, end en hvilkensomhelst Partigænger, om han saa besøger alle Vælger- og Valgmøder. Og kommer saa Valget, uden at der er andre end Partikandidater at stemme paa, og man absolut *vil* bruge sin Stemme; saa stem efter, hvad Indsigt og selvstændig Forstaaelse, De har naaet, paa den Kandidat og det Parti, De i det Øjeblik staar nærmest.

Men er der Sager paa Stabelen, som for os Kvinder er Hovedsagen, saa lad os dog ikke forspilde den Mulighed, om det bliver nødvendigt, at slutte os sammen om en saadan Sag og vælge vore egne Kandidater. Lad os dog foreløbig være, hvad man kunde kalde et Kvindeparti „in statu nascendi”, „ifærd med at fødes”, som det hedder i Kemien. Det er nemlig saadan, at et virksomt kemisk Stof har sin mest intense Virkning netop i det Øjeblik, det frigøres og opstaar. Og paa samme Maade, det er min faste Overbevisning, vil et Kvindeparti, der i hvert Øjeblik kan tænkes at ville samle sig, og ved given Lejlighed virkelig samler sig om en bestemt Sag, blive en Faktor af saa stor og uberegnelig Betydning, at det slet ikke kan overses, og hvis Indflydelse vil være uendelig meget større og mere virkelig end nogen Indflydelse, Kvinderne vil kunne faa indenfor Partierne.

Kilde

Kvinden og Samfundet, 30.06.1916. Årg. 32, nr. 12 s. 176-182. Udg. af Dansk Kvindesamfund.

Kildetype

Dokumentation i avis, magasin e.l.

Tags

Debattale, Kvindebevægelsen

URI

<https://www.dansketaler.dk/tale/karen-johansen-tale-ved-dansk-kvindesamfunds-faellesmoede-1916>